

STO OVOCÍN DO ZÁHRAD A SADOV

Jednotlivé druhy majú špecifické ekologické nároky, preto stanoviť jednotnú klasifikáciu pestovateľských podmienok prekračuje možnosti tohto dokumentu. Stanovené kategórie sa vzťahujú najmä na mrazuvzdornosť drevín a ich potrebu tepla počas vegetačnej sezóny. Bližšie informácie o druhoch a odrodách preto treba dohľadať v dostupnej literatúre. Ak je pri druhu uvedená kategória v zátvorke, je pestovanie možné aj v drsnejších podmienkach, no na vhodných mikrolokalitách.

druh		vhodná lokalita	mesiac zberu a skladovateľnosti v čerstvom stave											
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	zemolez kamčatský	1, 2, 3, 4, 5												
2	čerešňa vtáčia	1, 2, 3, 4												
3	čerešňa višňová - višňa	1, 2, 3, 4												
4	moruša biela	1, 2, 3, (4)												
5	ríbezľa čierna	1, 2, 3, 4												
6	marhúľa obyčajná	1, 2												
7	muchovník jelšolistý a ostatné	1, 2, 3, 4												
8	malinoostružina	1, 2, 3, 4												
9	ríbezľa červená, biela a ružová	1, 2, 3, 4												
10	ríbezľa egrešová – egreš	1, 2, 3, (4)												
11	moruša čierna	1, 2												
12	ostružina malinová – malina	1, 2, 3, 4												
13	hlošina mnohokvetá	1, 2, 3, (4)												
14	ostružina západná - čierna malina	1, 2, 3, 4, 5												
15	ostružina R. spectabilis	1, 2, 3, 4												
16	broskyňa obyčajná	1, 2												
17	josta	1, 2, 3, (4)												
18	cerapaus a padocerus	1, 2, 3, 4												
19	čučoriedka chocholičnatá	1, 2, 3, 4												
20	čučoriedka nízka	1, 2, 3, 4												
21	brusnica čučoriedková	2, 3, 4, 5												
22	višňa plstnatá	1, 2, 3, 4												
23	figovník obyčajný	1, 2												
24	moruša červená	1, 2, 3, 4												
25	moruša M. acidosa	1, 2, 3												
26	ríbezľa voňavá	1, 2, 3, 4												
27	kustovnica čínska	1, 2, (3)												
28	tis obyčajný	1, 2, 3, 4, 5												
29	čerešňomarhúľa	1, 2, 3												
30	meruzalka plodová	1, 2, 3, 4												
31	ostružina černicová – černica	1, 2, 3, 4												
32	ostružina japonská	1, 2, 3, 4												
33	slivka domáca	1, 2, 3, 4												
34	ringlóta	1, 2, 3												
35	slivka čerešňoplodá – myrobalán	1, 2, 3, 4												
36	drieň obyčajný	1, 2, 3, 4												
37	rakytník rešetliakovitý	1, 2, 3, 4												
38	jablň domáca	1, 2, 3, 4												
39	hruška domáca	1, 2, 3, 4												
40	ázijské hrušky	1, 2, 3												
41	slivkomarhúľa	1, 2, 3												
42	mirabelka	1, 2, 3, 4												
43	baza čierna	1, 2, 3, 4												
44	brusnica obyčajná	1, 2, 3, 4, 5												
45	vinič hroznorodý	1, 2												
46	borovica limbová	1, 2, 3, 4, 5												
47	brusnica veľkoplodá – kľukva	3, 4												
48	kľukva močiarna	3, 4, 5												
49	schizandra čínska	1, 2, 3												
50	jarabina oskorušová	1, 2, 3												

druh		vhodná lokalita	mesiac zberu a skladovateľnosti v čerstvom stave											
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
51	ruža dužnoplodá	1, 2, 3, 4												
52	arónia čiernoplodá	1, 2, 3, 4, 5												
53	aktinídia pestrolistá	1, 2, 3, 4												
54	lieska obyčajná	1, 2, 3, 4												
55	ruža Moyesova	1, 2, 3, 4												
56	ruža škoricová	1, 2, 3												
57	ruža ovisnutá	1, 2, 3, 4												
58	jarabina vtáčia sladkoplodá	1, 2, 3, 4, 5												
59	sorbopyrus (jarabinohruška)	1, 2, 3, 4												
60	borovica kórejská	1, 2, 3, 4												
61	borovica nízka	1, 2, 3, 4, 5												
62	brusnica honosná	2, 3, 4, 5												
63	hlošina okolíkatá	1, 2, 3, 4												
64	ruža vráskavá	1, 2, 3, 4												
65	akébia päťpočetná	1, 2, 3, (4)												
66	lieska turecká	1, 2, 3, 4												
67	aktinídia význačná	1, 2, 3, 4												
68	gaštan jedlý	1, 2, 3												
69	mandľa obyčajná	1, 2												
70	dekaisnea Fargesova	1, 2, 3												
71	gaultéria indická	1, 2, 3, 4												
72	dráč obyčajný	1, 2, 3, 4												
73	dráč Berberis integerrima	1, 2, 3												
74	dráč kórejský	1, 2, 3, 4												
75	dráč Vernin	1, 2, 3												
76	drieň japonský	1, 2, 3, 4												
77	drieň lekárske	1, 2, 3, 4												
78	dulovec nádherný	1, 2, 3, 4												
79	dulovec kalifornský	1, 2, 3, 4												
80	dulovec japonský	1, 2, 3, (4)												
81	dužistopka sladká	1, 2, 3												
82	ebenovník viržínske	1, 2, 3, 4												
83	orech kráľovský	1, 2, 3, (4)												
84	orech japonský srdcovitý	1, 2, 3, (4)												
85	hloh javorolistý	1, 2, 3, 4												
86	hloh Pojarkov	1, 2, 3, 4												
87	hloh bodkovaný	1, 2, 3, 4												
88	asimina trojlaločná	1, 2, 3												
89	dula podlhovastá	1, 2, 3												
90	ebenovník rajčiakový	1, 2												
91	jujuba holá	1, 2, (3)												
92	orech čierny	1, 2, 3, (4)												
93	ebenovník D. kaki x D. virginiana	1, 2, 3, (4)												
94	dula čínska	1, 2, 3												
95	gaultéria ležatá	1, 2, 3, 4, 5												
96	gaultéria hrotitá	1, 2, 3, 4												
97	aktinídia lahodná a čínska	1												
98	hlohy C. pinnatifida a C. azarolus	1, 2, 3												
99	citrónovníkovec trojlistý	1, 2												
100	mišpuľa nemecká	1, 2, 3, 4												

Charakteristika pestovateľských podmienok
1 najteplejšie, chránené polohy
2 teplé polohy, pestovanie viniča
3 stredné polohy - okolo 300 - 400 m n. m.
4 vyššie polohy, chladnejšie, orientačne 400 - 700 m n. m.
5 okrajové polohy, chladné, vysoké nadmorské výšky, orientačne od 700 m n. m. V ojedinelých prípadoch viac.

legenda:
 zber a konzumácia
 uskladnenie a konzumácia v čerstvom stave

Čerstvé ovocie po celý rok

I. časť

● TEXT – BRUNO JAKUBEC, ANDREA MIKLOŠOVÁ

Akébia päťpočetná (*Akebia quinata*) – okrasa na pergoly a altánky

Akébia rozširuje sortiment popínavých lián s jedlými plodmi, ktorý u nás vôbec nie je široký. Pochádza z Číny a Japonska, postupne sa rozširuje aj do iných častí sveta a často sa v nich správa invázne, čo je pre zošľachtené kultúrne druhy pomerne neobvyklé. U nás však takéto tendencie nemá. Akébia je pomerne mrazuvzdorná a veľmi dekoratívna. Dorastá do 10 metrov a pre jej pestovanie vyberáme slnečné a vlhkejšie stanovište. Vyniká atraktívnymi červenohnedými, príjemne, vanilkovo voňajúcimi kvetmi. Sú cudzoopelivé, pre zabezpečenie plodnosti preto treba vysadiť aspoň dve rastliny, ideálne dve odrody. Plody dozrievajú koncom leta až začiatkom jesene. Dosahujú veľkosť 10 cm a v období zrelosti pozdĺžne praskajú. Vo vnútri plodu sa nachádza slizovitá sladká jedlá dužina. V tradičnej čínskej medicíne a kulinárstve sa spolu s plodmi využívajú aj výhonky a korene.

Aktinídia – obohatenie sortimentu popínaviek

Aktinídie poznáme skôr pod označením kivi. Na pultoch obchodov sa s nimi stretávame často. Ide o druh ak-

tinídia lahodná (*Actinidia deliciosa*), ktorý v našich podmienkach síce môžeme pestovať, no len v najteplejších oblastiach a aj to pod ochranou skleníkov, fóliovníkov či vo vyhriatych dvoroch a na budovách v mestách. Podobné nároky, aj keď o niečo vyššiu mrazuvzdornosť, vyžaduje v našich končinách menej dostupný druh aktinídia čínska (*Actinidia chinensis*). No existujú dva druhy, ktoré môžeme s úspechom pestovať v teplejších, stredných aj vyšších polohách bez zimnej ochrany. Prvý druhom je aktinídia pestrolistá (*Actinidia kolomikta*), druhým aktinídia význačná (*Actinidia arguta*). Arguta patrí v našich podmienkach k obľúbeným druhom, je mrazuvzdorná a spoľahlivo plodiaca. Vyznačuje sa silným rastom, výhonky dosahujú aj 10- až 15-metrovú dĺžku. Zelené či bordové plody dorastajú do 2 – 5 cm, dozrievajú v závislosti od odrody a lokality od septembra do októbra až začiatku novembra. Jedia sa celé aj so šupkou. Z jednej rastliny je možné dopestovať desiatky kilogramov. Kolomikta je ešte otužilejšia, vyznačuje sa slabším rastom, dosahuje 3 – 6 m. Plody sú veľké 2 – 2,5 cm a dozrievajú koncom augusta až koncom septembra. Plody kivi sú sladké a známe vysokým obsahom vitamínu C, takže najlepšie je jesť ich čerstvé, ale dá sa z nich vyrábať aj farebne zaujímavý džem či destilát.

PESTOVATEĽSKÝ TIP: Jediným problémom pri týchto dvoch druhoch môžu byť neskoré jarné mrazy, ktoré zničia listy a kvetné puky. Liana síce čoskoro opäť vypučí, ale často už bez kvitnutia v danom roku. Preto sa oplatí pestovať ju na vyššej opore mimo prúdenia chladného vzduchu.

Arónia čiernoplodá (*Aronia melanocarpa*) – nenáročná, okrasná, zdraviu prospešná

Aróniu pravdepodobne nepovažujete za prvoplánovú chuťovku, no kompenzuje to množstvom iných dobrých vlastností. Pochádza zo Severnej Ameriky, no našim podmienkam sa prispôbila veľmi dobre. Je odolná a mrazuvzdorná, má však vyššie nároky na pôdnu vlhku a svetlo. Rastie vo forme pekných krov dorastajúcich do dvoch metrov, ktoré na jeseň krásne prefarbujú záhrady. V máji sa na nich rozvíjajú dekoratívne menšie biele kvety tvoriace husté chocholíky. Z nich sa vyvíjajú tmavé až fialovočierny menšie plody dozrievajúce v auguste až v septembri, v závislosti od pestovanej odrody. Majú vysoký obsah antibakteriálnych a antiplesňových látok, preto vydržia v chlade a tme čerstvé aj dva mesiace. Na

Plody arónie vydržia v chlade a tme čerstvé
až dva mesiace.

jednom kríku dopestujeme 6 – 9 kg. Plody majú mnohé priaznivé účinky na ľudské zdravie a využívajú sa napríklad na harmonizovanie činnosti štítnej žľazy, pri prevencii zubného kazu či posilnení imunity organizmu. Čerstvé plody sa používajú na výrobu kompótov a marmelád, šťava je vhodným prírodným farbivom do ovocných štiav. Po usušení sú plody vhodnou čajovinou.

Asimina trojlaločná (*Asimina triloba*) – paw paw alebo aj banánovník severu

Tento veľmi dekoratívne pôsobiaci veľkolistý druh pochádza zo Severnej Ameriky. Vo svojej domovine dorastá od troch do 7-8 metrov. Napriek exotickému vzhľadu má podobné pestovateľské nároky ako jablňo. Vyhovujú mu vlhkejšie a hlbšie humózne pôdy s mierne kyslým pH. V zimných mesiacoch sa vysporiada s poklesom teplôt pod -25 °C. Asimina má v porovnaní s našimi tradičnými druhmi mimoriadne veľké plody. Sú baňatého tvaru a dosahujú dĺžku 10 až 15 cm. Jedlou časťou plodu je žltkastá dužina krémovej konzistencie. V jej intenzívnej sladkej chuti cítiť banány, vanilku, ale aj mango, vyzreté hrušky, jahody či ananás. Plody sú pomerne ťažké a najväčšie môžu dosiahnuť váhu až pol kila. Dozrievajú v priebehu septembra a októbra a sú určené na priamu konzumáciu, výrobu koláčov, marmelád, detských výživ, je možné ich aj sušiť či kandi- ➤

Sortiment ovocných druhov, ktoré môžeme v našich podmienkach pestovať, sa neustále rozširuje. Vďačíme za to pozvoľnej introdukcii, teda vnášaniu nepôvodných druhov na nové územia a šľachteniu, vďaka ktorému vznikajú otužilejšie formy pôvodne teplomilných drevín či kvalitnejšie odrody druhov, ktoré neboli považované za jedlé alebo atraktívne. Nemalý podiel pritom zohráva aj zmena klimatických podmienok, najmä postupný nárast teploty. Vo výbere, ktorý sme pre vás pripravili, nájdete 100 ovocných druhov, ktoré sa u nás dajú pestovať. Sú medzi nimi tradičné aj menej známe dreviny, ovociny nesmierne otužilé aj také, ktorým vyhovujú len chránené teplé polohy. Všetky sú však vybrané s ohľadom na to, aby sa dali pestovať vo vonkajších podmienkach.

zovať. Odtrhnuté plody je možné uskladniť v chlade na niekoľko týždňov. Dostupných je viacero odrôd, ktoré väčšinou potrebujú partnera na opelenie.

V intenzívnej sladkej chuti paw paw cítiť banány, vanilku, ale aj mango, vyzreté hrušky, jahody či ananás.

Ázijské hrušky – exotika, ktorej sa darí

Patria sem odrody rôznych botanických druhov hrušiek, najčastejšie *Pyrus pyrifolia*, *Pyrus ussuriensis* a iných. Skupina ázijských hrušiek je pestrá, no pestovateľsky podobná u nás tradične pestovanej hruške obyčajnej. Vyžadujú preto podobné podmienky. Rovnako ako pri tradičných hruškových odrodách aj tu nachádzame

V plodoch ázijských hrušiek po zbere už nepokračuje proces dozrievania, preto aj letné odrody dlho vydržia.

kultivary náročnejšie aj odolnejšie, preto treba starostlivo vyberať. Pestujú sa na silno rastúcich podpníkoch, no vyznačujú sa dobrou tvarovateľnosťou. Špecifikom ázijských hrušiek je atraktívna chuť šťavnatých plodov, vysoká plodnosť, odolnosť voči európskej chrastavosti a takzvaná neklimakterickosť mnohých odrôd, vďaka ktorej v plodoch po zbere už nepokračuje proces dozrievania, preto aj letné odrody dlho vydržia. Hrdzou hruškovou trpia. Konzumnú zrelosť dosahujú v závislosti od odrody v júli až decembri. Ich využitie je pestré, na priamy konzum, výrobu štiav, rozmanité kulinárske využitie či výrobu destilátov.

Baza čierna (*Sambucus nigra*) – magický a nedotknuteľný ker

Baza je naša pôvodná drevina. Považujeme ju za nenáročný a odolný druh, no najlepšie prosperuje na hlbokých humózných a vlhkých pôdach bohatých na dusík.

Dnes už existujú monokultúrne bazové plantáže, na ktorých sa pestujú vyšľachtené odrody bazy čiernej.

Porovnajme niekedy koláče jej kvetov z lužných lesov s kvetmi z iných lokalít. Pre jej hojný výskyt vo voľnej krajine sa zriedka cielene vysádzala v záhradách. No dnes už existujú monokultúrne bazové plantáže v okolitých krajinách, ba aj na Slovensku, v ktorých sa pestujú vyšľachtené odrody. Baza je však aj výborná sprievodná rastlina do sádov na podporu biodiverzity bezstavovcov a spevavého vtáctva. Husté kry sú vhodné ako vetrolamy aj úkryt pre menšie živočíchy. Ak chcete pestovať v záhrade bazu, jej množenie semenom je veľmi ľahké. Skúsiť však môžete aj niektorú z dostupných odrôd. Novinkou je napríklad dánska odroda **Korsar**. Vytvára vzhľadné, kompaktné a husté kry. Plody sú veľké, často presahujú aj pol centimetra. Obsahujú nadpriemerné množstvo vitamínov C a B, avšak pre obsah alkaloidu sambunigrínu je potrebné ich ďalej spracovávať – hlavne tepelne. Spracovávajú sa vo forme džúsov, džemov, čajov, likérov, vína či pečeného čaju.

Borovica limbová, kórejská a nízka – pínie z vlastnej záhrady

Možno ste pri prechádzke v Tatrách už narazili na šišky borovice limbovej (*Pinus cembra*), ktorá môže rásť aj na slnečnom a dobre odvodnenom mieste u vás v záhrade. V dospelosti dosahuje výšku až 15 m a plodiť by mala začať podľa rôznych údajov už od piateho až deviateho roku od výsevu, alebo až od 30. roku. Plodmi sú stredne veľké šišky so semenkami – pinelkami veľkými asi 10 x 8 mm. Je to veľmi dlhoveký strom, takže radosť z jej semienok môžu mať aj mnohé generácie po vás. Okrem domácej limby môžeme v našich podmienkach bezpečne pestovať borovicu kórejskú (*Pinus koraiensis*), dorastajúcu do 20 m. Tá začína plodiť už v piatom až ôsmom roku po vysiatí (pri výške 3,5 m) šišky so semenkami s veľkosťou približne 16 x 12 mm. Väčšina u nás predávaných píní je práve z tohto druhu, nie z teplomilnej borovice píniovej (20 x 10 mm) vhodnej do subtrópov. Okrem takýchto vysokých stromov môžeme v záhrade dopestovať aj borovicu nízku (*Pinus pumila*) dosahujúcu výšku len tri metre a šírku päť metrov. Tá plodí tiež už od 5. - 8. roka od vysiatia menšie šišky obsahujúce semienka s veľkosťou 10 x 7 mm. Všetky spomínané druhy borovic sú vysoko odolné mrazu, náročné na svetlo a cudzoopelivé, no opelia sa aj navzájom, dokonca s inými druhmi rovnakého rodu.

Broskyňa obyčajná (*Prunus persica*) – čínsky symbol dlhovekosti

Kvety broskýň sú pomerne otužilé, znesú teploty až do -5 stupňov Celzia.

V Číne je broskyňa doma. V našich pestovateľských podmienkach by takúto povest' určite nezískala. Broskyne sú veľmi náročné na teplo a svetlo. Najlepšie sa im darí v nadmorskej výške okolo 200 m n. m. s priemernou ročnou teplotou 9 °C, vo vhodných mikroklimatických podmienkach vo výške 300 m n. m. s teplotou 8 °C. Zaujímavé je, že jej kvety sú pomerne otužilé, znesú až -5 °C. Broskyne majú extrémne rýchly vývoj a v prípade, že stromy ponecháme voľnému rastu, vplyvom skorého vstupu do plodnosti a preplodeniu dochádza k rýchlemu zhoršeniu veľkosti a kvality plodov, zastaveniu rastu a celkovému chradnutiu. Medzi plastické odrody do vyšších podmienok patrí napríklad **Harnas**, **Suncrest**, **Iskra**, **Royal Glory**, **Dneprovskij**, **Inka**, **Ševčenko**, **Sočnaja** či **Marta**.

Brusnica veľkoplodá (*Vaccinium macrocarpon*) – kľukva

Tento drobný, no otužilý poliehavý stálezelený ker pochádza zo Severnej Ameriky. Pôvodná forma brusnice rastie na bahurinatých, rašelinných a extrémne kyslých pôdach, tomu treba prispôbiť aj pestovateľské prostredie. Na úspešné pestovanie je nutný vlhký rašelinový, ľahký substrát s kyslou pH reakciou od 3,5 - 4,5 pH. Vyberáme slnečné stanovište. Vďaka menšej veľkosti je možné aj pestovanie v nádobách. Dbáme však na to, aby substrát nepreschol. Kľukva je cudzoopelivá, na zabezpečenie dobrej úrody je vhodné, ak pestujete nielen viaceré jedince, ale aj rozličné odrody. Červené kyselka- ➤

vé bobule brusníc zberáme v čase, keď sa vyfarbujú do červena. V závislosti od odrody je to koncom augusta až v októbri. Kľukva močiarna (*Vaccinium oxycoccos* - nemýliť si s halucinogénnou čučoriedkou barinnou (*Vaccinium uliginosum*) je pôvodným druhom, má podobné nároky, plodnosť je však nižšia a plody menšie. Do sortimentu brusníc môžeme zaradiť ázijský druh brusnicu honosnú (*Vaccinium praestans*), v mieste pôvodu označovaný nelichotivo ako „smradľavé bobule“ a, samozrejme, domáci druh brusnicu obyčajnú (*Vaccinium vitis-idaea*).

Cerapadus a padocerus (*Prunus cerasus* x *Prunus padus*) – krížence čerešne a čremchy

Ku skríženiu týchto dvoch a pravdepodobne postupne ešte ďalších (viaceré druhy rodu *Padus* a *Prunus*) druhov viedla snaha vytvoriť druh chuťovo podobný čerešňam, avšak výrazne otužilejší. Z postupného šľachtiteľského procesu pochádzajú najznámejšie a najkvalitnejšie kultivary Cerapadus veľký a Cerapadus sladký. Prvý spomenutý dorastá do 1,5 m, plody majú chuť podobnú višňam. Odroda je odolná proti mrazu, glejotoku aj chorobám. Druhá odroda má šťavnaté sladké plody, no kvality čerešni nedosahujú. Dáva však veľké úrody a plody majú vysoký obsah cukrov. Je ideálna na priemyselné spracovanie. Cerapadus je mimoriadne nenáročný na pôdne prostredie a klímu, využíva sa aj ako podpník

pre čerešne. Postupne boli vyšľachtené ďalšie odrody. V prípade padocera boli materské a otcovské funkcie vymenené. Rovnako ako v prvom prípade aj pri tomto krížencovi máme dnes k dispozícii stromy menšieho vzrastu s plodmi sladkej chuti.

Citrónovníkovec trojlistý (*Poncirus trifoliata*) – pre nepreniknuteľné živé ploty

Tento dekoratívny subtropický druh pochádza z Číny. Využíva sa ako podpník pre citrusy, no pestovať sa môže aj ako samostatná drevina. Vytvára pritom menšie, do dvoch metrov dorastajúce tŕnité kry. Je mrazuvzdorný a vyhovujú mu vzdušné výživné substráty s mierne kyslou pôdnou reakciou. Z pomerne veľkých voňavých kvetov sa vyvinú tvrdé 5 cm veľké guľovité plody citrónovožltej farby. Ich málo vyvinutá dužina príjemne vonia, je však plná semien, preto je jej spracovanie pomerne náročné. Vylisovaná šťava sa však dá využiť podobne ako citrón. Sušené listy sa využívajú ako korenie.

Čerešňa višňová (*Prunus cerasus*) – višňa

V závislosti od polohy, odrody a podpníka dosahujú višne výšku do 10 metrov. Pri ich pestovaní je dôležitý pravidelný rez.

Tieto „chudobné príbuzné“ čerešni nepatria pre svoju kyslosť medzi najobľúbenejšie ovocie, ich plody sa však dobre uplatnia pri spracovaní a ich pestovanie je vhodné aj v podmienkach, ktoré sú pre mnohé iné ovocné druhy vyslovene okrajové. Višne veľmi dobre znášajú vyššie polohy. Majú mrazuvzdorné drevo aj generatívne orgány. Dobré sa prispôbujú rozmanitým prírodným podmienkam. V závislosti od polohy, odrody a podpníka dosahujú výšku do 10 metrov. Dôležitým opatrením je pravidelný rez do mladého dreva, tak, aby sa plodonosný obrast nepresúval na perifériu koruny. Višne dozrievajú v mesiacoch júl až august a pri výbere odrôd dbáme na odolnosť proti monilióze.

Čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*) – srdcovky, chrupky a polochrupky

Tradične pestovaný a obľúbený ovocný druh, ktorý je čo do výberu pestovateľských podmienok mimoriadne plastický. Najlepšie sa mu darí na svahoch, kde je nižšie riziko ohrozenia kvetov neskorými jarnými mrazmi. Pestovanie je možné aj vo vysokých polohách, najmä ak sú chránené. Naopak, vylúčiť by sme mali ich pestovanie v uzavretých polohách so zlým prúdením vzduchu. Tradične sa kultúrne odrody pestovali na podpníku čerešňa vtáčia, takéto stromy pritom dorastajú do veľkých rozmerov, alebo mahalebke. V súčasnosti sú k dispozícii aj podpníky slabšieho rastu, napríklad Colt, Gisela 5, Gisela 6, vďaka čomu je možné pestovať stromy, ktoré je

možné ľahšie obrať. Pri čerešňach nachádzame veľký výber starších, no tiež moderných odrôd. Zo starších sú dostupnými a kvalitnými napríklad tmavá chrupka **Germersdorfská**, veľká skorá srdcovka s názvom **Karešova**, pestrou chrupkou je napríklad **Napoleonova**, výborná je aj polochrupka s názvom **Tropichterova**.

Čerešňomarhula (*Prunus pumila* var. *besseyi* x *Prunus armeniaca*) – medzidruhovú kríženc čerešne a marhule

Snahu o prekračovanie medzidruhových hraníc pri krížení ovocných druhov predstavuje aj táto kôstkovina. Nájdeme ju aj pod označením cherrycot. Dostupnou odrodou je **Aprikyra**, ktorá však u rôznych pestovateľov vyvoláva rozpačité reakcie. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že stromy tejto odrody rastú slabšie, bohato kvitnú v apríli až máji. Ich plodnosť je vysoká a vyrovnaná. Plody sú stredne veľké, dorastajú do 40 gramov, sú tmavo purpurovej farby. Majú šťavnatú dužinu a dobrú chuť, ktorá sa naplno rozvinie až po úplnom dozretí. Odroda je samoopelivá, mrazuvzdorná a odolná proti monilióze, čo je v súčasnosti dôležitá vlastnosť.

Čučoriedka – neekologické pestovanie v podmienkach neprirodzeného výskytu

Naším domácim druhom osídľujúcim vyššie položené stanovištia ihličnatých a listnatých lesov, vresovísk a rašelinísk, pôd chudobných, kyslých a nepresychavých je brusnica čučoriedková (*Vaccinium myrtillus*). Menej známou je medzidruhovú kríženc s názvom čučoriedka nízka (*Vaccinium corymbosum* x *Vaccinium angustifolium*), ktorá má dostupné odrody (**Putte**, **Emil**, **Northblue**, **North Country**). Najpestovanejšou je však zo Severnej Ameriky pochádzajúca čučoriedka chocholíkátá (*Vaccinium corymbosum*), ktorá sa vyznačuje väčším rastom aj plodmi. V súčasnosti patrí medzi najobľúbenejšie ovocné druhy. A nie ne-

REŽTE a STRIJAJTE
rýchlejšie, vyššie, s čistým rezom

S JAPONSKÝMI NOŽNICAMI
A PÍLKAMI OD FIRMY

**PROFESIONÁLNE
ZÁHRADNÍCKE NÁRADIE**

Tel.: +421 911 890 979
e-mail: obchod@noznice-pilky.sk

www.noznice-pilky.sk

Mykorhízne huby

SEMIRA 1/4

Postarajte sa o rastlinu už pri výsadbe. Zväčšený koreňový systém zlepši kondíciu rastliny, jej odolnosť a zvýši úrodu a jej kvalitu.

www.symbiom.sk

symbiom

BP 220268

právom, prirodzene dozretá výborne chutí a má vysoký obsah antioxidantov, vitamínov, pôsobí prečisťujúco, vplýva na zdravý vývoj detí a zmiernuje následky staroby, má mnohé ďalšie zdravie prospešné benefity. Jej pestovanie je preto veľmi populárne. Tienistou stránkou rozširujúcich sa výsadiieb v polohách, ktoré pre jej výskyt nie sú prirodzené, je potreba ťažby potrebného substrátu, vrchoviskovej rašeliny, čím sa poškodzujú citlivé a extrémne dlhodobé sa obnovujúce prírodné ekosystémy – rašeliniská. V záhradkách či nádobách sa dá – síce komplikovanejšie – pestovať aj bez rašeliny s použitím pôdy obohatenej o čiastočne skompostované ihličie, piliny, štiepku, listovku, prihnojovaním organickým hnojivom s obsahom vlny a okysľovaním, napríklad zriedeným octom podľa potreby. Ak by ste pre vašu záhradu hľadali náhradu za čučoriedky, skúste napríklad muchovník.

Čučoriedka chocholíkatá sa vyznačuje väčším rastom aj plodmi. V súčasnosti patrí medzi najobľúbenejšie ovocné druhy.

Dekaisnea Fargesova (*Decaisnea fargesii*) – prsty mŕtveho muža

Exoticky pôsobiaci ker dorastá v našich podmienkach do výšky dva metre. Ovocinárske využitie dekaisney je okrajové, no celkovo je rastlina veľmi zaujímavá. Vyznačuje sa veľkými dekoratívnymi zloženými listami. Kvitnutie nastáva začiatkom leta. Tvarom nápadné kvety preto úspešne unikajú jarným mrazom. Z kvetov sa v jesennom období vyvíjajú 10 cm dlhé plody vo forme mechúrikovitých strukov sýtomodrej až modrosivej farby. Vo vnútri plodov sa nachádza biela priesvitná rôsolovitá dužina. Je sladkastá, menej výrazná.

Dráč – kyslé, a mimoriadne zdravé

Dráč vnímame predovšetkým ako okrasnú rastlinu. Existuje množstvo kultivarov, ktoré už dlho skrášľujú verejné priestranstvá či záhrady. Ich výrazné plody určite neprehliadneme, málokedy však vnímame, že majú aj ovocinárske a medicínske využite. Medzi najperspektívnejšie druhy z hospodárskeho pohľadu patrí pravdepodobne druh s názvom *Berberis integerrima*. Je rozšírený najmä v Iráne, kde ročne vyprodukuje viac ako 9000 ton jeho sušených plodov, najmä bezsemennej odrody **Bidaneh**. Na pestovanie nie je náročný, odoláva mrazu aj suchu. Malé plody sú bez semien a vyvíjajú sa partenokarpicky, aj keď opelenie kvetov úrody zvyšuje. Dozrievajú na jeseň a sú určené prevažne na sušenie. No vyrábajú sa z nich tiež džemy, sirupy, želé, šľavy, omáčky aj víno. Medicínsky sa využíva v malých dávkach berberín, známy svojimi antibakteriálnymi účinkami. Inými druhmi dráčov, ktoré sa dajú využiť aj ako ovocné dreviny, sú dráč obyčajný (*Berberis vulgaris*), dráč kórejský (*Berberis koreana*) či dráč Vernin (*Berberis vernae*).

Drieň japonský (*Cornus kousa*) – exotická dekorácia s jedlými plodmi

Tento zástupca bohatej rodiny drieňov tvorí menšie

stromy dorastajúce do 10 metrov. Je spoľahlivo mrazuvzdorný. Pre svoj celkový vzhľad, výrazné kvety, prefarbovanie listov či dekoratívne olupujúcu sa borku sa vysádza prevažne ako okrasná drevina. Má však tiež zaujímavé jedlé plody, ktoré vyzerajú ako malé golfové loptičky a dozrievajú od septembra do októbra. Tie sa dajú priamo konzumovať, no sú vhodné aj na prípravu aromatických marmelád, výrobu vína, pečenie koláčov a zákuskov. Mladé listy sa pridávajú do šalátov. V súčasnosti je vytvorených mnoho rozmanitých odrôd tejto krásnej dreviny, hoci šľachtenie sa uberalo skôr smerom k okrasnej hodnote kvetov. Chutné plody majú odrody **Milky Way**, **China Girl** a **White Dream**, veľkosťou plodov vynikajú odrody **Big Apple** a **Teutonia**. Z menej tradičných drieňov, ktoré sa u nás dajú pestovať, spomeňme ešte drieň lekársky (*Cornus officinalis*), ktorý sa v tradičnej medicíne využíva už 2000 rokov, ale zvykne byť aj po opadnutí trpký.

Drieň japonský sa vysádza prevažne ako okrasná drevina. Jeho plody sú však jedlé a zaujímavé. Mladé listy sa pridávajú do šalátov.

Drieň obyčajný (*Cornus mas*) – otužilý posol jari

U nás má tento dlhoveký ker severnú hranicu rozšírenia. Je teplomilný, no nesmierne otužilý. Obľubuje vápencový podklad. Na vhodných lokalitách dosahuje výšku sedem metrov a dožíva sa aj 200 rokov. Kvitne skoro na jar, ešte pred olistením z diaľky nápadnými žltými kvetmi. Rozlišujeme už desiatky odrôd s plodmi žltej, koralovooranžovej, červenej, bordovej až takmer čiernej farby. Na Slovensku je však dostupný väčšinou pomerne úzky sortiment. Drienky dozrievajú s ohľadom na odrodu a lokalitu od druhej polovice júla až začiatkom októbra. Jedla sa v čerstvom stave, no spracovávajú sa tiež do podoby výborných džemov, sirupov a cenených destilátov.

Dula čínska (*Pseudocydonia sinensis*) – má najväčšie malvice na svete

Atraktívna dula čínska nie je príbuzná nám známejšej duli podlhovastej. Plody vážia viac ako kilogram.

Atraktívna dula čínska nie je príbuzná nám známejšej duli podlhovastej. Je samoopelivá a pochádza z východnej Ázie. Rastie vo forme kra či nižšieho stromu, dorastá do 4-6 metrov. Zaujme napríklad mozaikovým kmeňom, z ktorého sa odlupujú väčšie kusy kôry, podobne ako pri platanoch, či čiastočne vŕdz zelenými listami, ktoré sú oválne, pevné a lesklé. Takisto svetloružové kvety sú veľmi dekoratívne. Plody dosahujú veľkosť až 20 cm a váhu presahujúcu 1 kg. Využitie plodov je podobné ako v prípade dúl a dulovcov, čiže najmä vo forme kompótov, marmelád, sirupov, želé, likérov či na kandizovanie, no treba si vybrať odrodu, ktorá nie je horká a trpká aj po uvarení. Na pestovanie je tento druh nenáročný, mrazuvzdorný do -20 °C, uprednostňuje chránené slnečné polohy do 400 metrov nad morom.

Dula podlhovastá (*Cydonia oblonga*) – prevonia šatník

Tradičný, no menej často pestovaný druh dosahujúci výšku šesť metrov. Dula je veľmi dekoratívna. Má sýtozelené kožovité veľké listy, krásne veľké kvety, nápadné atraktívne a mimoriadne aromatické žlté malvice. Obvykle sa pestuje vo forme kra, menej často ako menší strom s nízko nasadenou korunou. Teplomilná dula pochádza z Ázie, no dobre rastie a plodí aj v našich klimatických

Plody dúl dozrievajúce v našich podmienkach nie sú vhodné na priamu konzumáciu, najčastejšie sa využívajú na výrobu kompótov, džemov, výživ, želé, tzv. dulového syra, muštu, ale aj vína a destilátov. Jedľa sa aj sušené, pri sušení strácajú trpkosť podobne ako pri tepelnom spracovaní. Pre ich intenzívnu vôňu sa dule dávajú do šatníkov a skríň.

podmienkach. Produkčné výsadby situujeme do teplých oblastí. Dôvodom nie je ani tak menšia mrazuvzdornosť mladých jedincov, ako skôr potreba dlhšej vegetačnej doby nevyhnutnej na vyzretie plodov. Kvitne neskoro, jarným mrazom preto uniká. Konzumnú zrelosť nadobúda v septembri až októbri, vydrží do decembra.

Dulovec japonský (*Chaenomeles japonica*) – z okrasného druhu sa stáva ovocná plodina

Tento nízky opadavý ker pochádza z východnej Ázie. Dorastá do veľkosti 1,5 m. Na pestovanie je nenáročný, mrazuvzdorný do -26 °C. Vďaka veľkému množstvu trnitých výmladkov, ktoré tvorí, je pomerne hustý. V čase kvitnutia je dulovec veľmi dekoratívny, husto obsypaný ružovými, bielymi, žltými, tmavooranžovými až bordovými kvetmi. Je cudzoopelivý, pre opelenie treba vysádzať viaceré odrody. Okrem odrôd dulovca japonského sú už aj pre plody šľachtené odrody dulovca nádherného (*Chaenomeles x superba*) či kalifornského (*Ch. x californica*). Plodom je aromatická žltá alebo žltozelená malvica dorastajúca do veľkosti 5 cm. Plody sa využívajú na výrobu sirupov, pyré, marmelád, kompótov, vína, likérov, destilátov, dajú sa tiež kandizovať.

Dulovec japonský má taktiež jedlé plody. Skoro na jar krásne kvitne.

Dužistopka sladká (*Hovenia dulcis*) – hroziakový strom

Jedným z mnohých ázijských druhov, ktoré si k nám v ostatnom období nachádzajú cestu, je aj tento menej známy opadavý strom, presahujúci výšku 10 metrov. Pochádza z Číny, kde sa pestuje aj vo výške 2000 m n. m. Dužistopke vyhovujú vlhké lokality, slnečné stanovišťa a priepustné pôdy, vyhnúť sa treba pôdam zamokreným. Krémovo až zelenkasto sfarbené kvety spoľahlivo unikajú jarným mrazom. Zaujímavé sú však najmä „plody“, teda

vlastne dužinaté stopky plodov, ktoré sa konzumujú. Na to, aby sa vytvorili, potrebujú teplé leto, potom sú voňavé a chutné, najmä po vysušení, keď pripomínajú hrozienu. Získava sa z nich aj extrakt, ktorý sa používa na výrobu vína či ako náhrada medu. Sú tiež súčasťou tradičnej medicíny. A čo je výnimočné, pomáhajú telu rozkladať alkohol, čím zmiernujú jeho negatívne pôsobenie.

Ebenovník – hurmikaki, tomel

Najčastejšie sa na pultoch predajní stretávame s ebenovníkom rajčiakovým (*Diospyros kaki*). Táto drevina pochádza zo subtropickej Číny. Tomu zodpovedajú aj jej pestovateľské nároky, preto sa ebenovníku darí najlepšie v teplých a chránených oblastiach. Na základe informácií Andreja Daneke, propagátora a pestovateľa menej tradičných ovocných druhov, sa na južnom Slovensku nachádzajú viaceré jedince, semenáče tohto druhu, ktoré prosperujú. Najstarší z nich má okolo 50 rokov. Všetky sa nachádzajú v mikroklimaticky priaznivých, teplých, chránených polohách s dostatkom vlhky. Ebenovník odolá mrazu do -16 °C. Pokusná výsadba sa nachádza aj v areáli Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Vo všeobecnosti sa však v našich podmienkach odporúča pestovanie ebenovníka v skleníkoch alebo ako prenosnej rastliny vo väčších nádobách. Obmedzenia, ktoré takéto pestovanie prináša, sa kompenzujú pravidelnejším rezom a doplnkovou závlahou. O niečo odolnejším druhom je ebenovník viržínsky (*Diospyros virginiana*). Má menšie a menej chutné plody, šľachtením sa však tento nedostatok postupne odstraňuje a napríklad odrody **Prok** alebo **Barbara's Blush** dosahujú už značnú veľkosť aj kvalitu plodov. Ďalšími, pre Slovensko asi najperspektívnejšími odrodami, sú medzidruhovú krížence *D. kaki* x *D. virginiana*, hlavne odrody 3. generácie odolné až do -26 °C (**Boží dar**) či dokonca -30 °C (**Sosnovská**).

SPOZNAJTE LEGENDU NA VLASTNEJ KOŽI

www.alpa.sk

Váš spoľahlivý partner vo dvore a v záhrade!

**Najväčší výber a najpriateľnejšie ceny
od Komárna až po Bratislavu! Príďte sa presvedčiť!** ➔ **webshop: agrocentrum.sk**

Bezvírusové, bohato rodiace ovocné stromy

Bohatý výber drobného ovocia – pre zdravie celej rodiny

Sadbové zemiaky, cibuľa a cesnak sadzačka – osvedčená kvalita – spokojní pestovatelia!

Viniče klasické, bezsemenné

Viniče PREMIUM Rezistent – dopestujete ich 3-4 postrekmi za sezónu

ŠIALENE ŠIROKÝ VÝBER AKÝ INDE NENÁJDETE !!!

Jahodové priesady v 10-packoch: veľkoplodé, stále rodiace, stále rodiace previslé

NAJVIAC ODRÔD NA SLOVENSKU !!!

Naša ponuka na balkóny, terás

(Balenie neobsahuje rastliny)

Figovník obyčajný (*Ficus carica*) – vzdialený príbuzný moruší

Napriek tomu, že sme pri pestovaní fíg stále pomerne skeptickí, doba sa mení. Mení sa klíma a pribúdajú nové odrody. Preto sa pravdepodobne aj pestovanie subtropického figovníka stane súčasťou nášho ovocinárstva. Minimálne v teplých chránených polohách južného Slovenska je už celkom bežné. V našich podmienkach dorastá tento ker väčšinou do troj- až štvormetrovej výšky. Pestuje sa často v nádobách, ktoré však obmedzujú rast aj plodnosť. Pri presúvaní v rámci roka však nehrozí vymrznutie. Mikroklimaticky najvhodnejšie je v našich podmienkach pestovanie v skleníku. Možno je aj pestovanie vo voľnej pôde, ideálne na chránenom stanovišti – napr. z južnej strany domu, je však predpoklad, že spočiatku, hlavne v mladosti, kry z času na čas vymrznú v nadzemnej časti. V našich podmienkach sa nevyskytuje opelovač fíg, preto sa u nás pestuje skupina, ktorá opelenie hmyzom nepotrebuje, plody sa vyvíjajú partenokarpicky. Plodnosť je pri väčšine odrôd v dvoch vlnách. Prvá úroda dozrieva na vlnajších výhonoch začiatkom leta, druhá sa vyvíja na letorastoch a dozrieva od konca augusta až do neskoršej na jesene, no len v teplých lokalitách.

V našich podmienkach sa nevyskytuje opelovač fig, preto sa u nás pestuje skupina, ktorá opelenie hmyzom nepotrebuje.

Gaštan jedlý (*Castanea sativa*) – prechádza intenzívnym šľachtením

Gaštanice s mohutnými starými stromami dokazujú, že gaštan, ktorý sa považuje za teplomilnú drevinu, sa v našich podmienkach dobre aklimatizoval. Príkladom je Jelenecká gaštanica, ktorá je od roku 1986 vyhlásená za chránený areál. Nachádza sa v nadmorskej výške 430 – 450 m n. m. v pohorí Tribeč. S viac ako 300-ročnými

jedincami je postupne dosádzaným zvyškom starého porastu gaštanu jedlého, vysadeného v roku 1240 a 1241 grófom Forgáčom z Gýmešského hradu. Ak s pestovaním tejto dreviny začínate, vytvorte jej dostatok priestoru a vyberte teplé slnečné polohy s hĺbkou, no nevápenatou pôdou. Ideálne na mieste, kde sa iné staré gaštany nevyskytujú. Doterajšie, povedzme bezproblémové pestovanie výrazne komplikuje výskyt hubovej choroby s názvom atramentová škvrnitosť a v posledných rokoch najmä huby spôsobujúcej rakovinu kôry. Rakovina kôry je ranový parazit, preto sa treba vyhnúť mechanickému poškodeniu stromov, čo je veľmi ťažké, pretože poškodenie môžu spôsobiť aj živočchy. Riešením je aj medzidruhovú kríženie gaštanov.

Gaultéria indiánska (*Gaultheria shallon*) – vŕzdzelené plodiace koberce

Pochádza zo Severnej Ameriky, kde jej plody konzumovali domorodí obyvatelia dávno pred prvými návštevami kontinentu Európanmi. Tento vresovcovitý druh tvorí bohato rozkonárené kry dosahujúce výšky 0,6 - 1 m. Kry sa samovoľne rozširujú pomocou početných koreňových výmladkov. Obľubujú polotieň na ľahších kyslých pôdach dobre zásobených vlhkosťou. Pod stromami vytvárajú hustý koberec. Z kvetov, ktoré bezpečne unikajú neskorým mrazom, sa vyvíjajú nepravé bobule červenomodrej až tmavofialovej farby. Sú jedlé a dosahujú veľkosť 1 centimeter. Konzumujú sa od septembra či októbra v čerstvom aj sušenom stave, používajú sa na výrobu džemov. Konzumácia listov potláča pocity hladu. Častejšie než gaultériu indiánsku pravdepodobne na Slovensku zoženiete gaultériu ležatú (*G. procumbens*) alebo gaultériu hrotitú (*Gaultheria/Pernettya mucronata*). Tie sa predávajú pre svoje okrasné plody, ktoré vydržia na rast-

Predaj v našom kamennom obchode a vybavenie objednávok sadbových zemiakov začíname od začiatku marca, ovocných stromkov asi od 20. marca, podľa počasia.

AGROCENTRUM Topoľníky, Hviezdna 234/87, tel.: +421 031 558 26 64

NAVŠTÍVTE NÁŠ WEBSHOP, VYBERTE SI Z NAŠEJ SKVELEJ JARNEJ PONUKY !

line pekne dlho do zimy. Nároky na pestovanie majú podobne ako g. indiánska, prvá z nich je nižšia a sýtoružové plody majú výraznú vôňu a sladko-mentolovú chuť, druhá má biele až tmavoružové plody nevýraznej chuti a konzistencie pripomínajúcej polystyrén, no sú jedlé aj uprostred zimy.

Hlošina okolkatá (*Eleagnus umbellata*) – zlepšuje pôdu v sadoch

Hlošina je vitálny, nenáročný a vzhľadný ker dorastajúci do veľkosti štyri metre. Darí sa jej aj v suchších polohách, môžu byť aj veterné. V prípade namrznutia dobre regeneruje. Obľubuje slnečné stanovištia, no poradí si aj v polotieni. Vďaka hrčkotvorným baktériám viažucim vzdušný dusík zlepšuje podmienky aj pre iné druhy rastúce v okolí. V záhradách sa pestuje zriedka, no zasluhuje si väčšiu pozornosť. Spoznáte ju najmä vďaka veľmi dekoratívnym úzkym striebřistým pôsobiacim listom. Kvitne neskoro, až v máji, preto mrazom spoľahli-

Hlošina mnohokvetá má väčšie plody ako hlošina okolkatá a dozrieva skôr.

vo uniká. Biele kvety sú drobné, no podmanivo voňajú. Vytvárajú sa z nich pomerne malé, no krásne guľaté lesklé plody červenej alebo žltej farby. Ich povrch je posiaty drobnými svetlými lenticelami. Plody šľachtených odrôd dosahujú veľkosť plodov ríbezle. Rastú v menších zhlukoch, kry sú nimi obsypané. Dozrievajú väčšinou v septembri až októbri a majú zaujímavú sladkokyslú, mierne zvieravú chuť. Po zbere sa odporúča nechať ich dozrieť asi týždeň pri izbovej teplote. Sú vhodné na priamu konzumáciu, no tiež na univerzálne spracovanie (marmelády, džemy, želé, dezerty). Z liečivých obsahových látok stoja za zmienku najmä karotén a lykopén, ktorých sa v plodoch hlošiny nachádza 16-krát viac ako v rajčiakoch. Väčšie červené plody nachádzame na hlošine mnohokvetej (*Eleagnus multiflora*), ktorá dozrieva skôr, v polovici júla.

Hruška obyčajná (*Pyrus communis*) – elegantná kráľovná záhrady

V lete si pochutíme na šťavnatých letných masločkách, neskôr prídu na rad sladké, korenisté či pikantné jesenné aj zimné odrody. Hrušky obľubujú priepustné pôdy s nižšou hladinou podzemnej vody v teplejších klimatických oblastiach. Voľbou vhodných odrôd môžeme tento druh pestovať aj vo vyšších a drsnejších polohách. Na výber máme silnorastúce stromy štepené na plánke či vhodnom semenáči, ako aj slaborastúce jedince, ktoré dosiahneme pestovaním na podpníku dula. Konzumná zrelosť je dlhá a závisí od odrody, hrušky ju dosahujú v mesiacoch júl – apríl, väčšina odrôd je jesenných. Využitie je univerzálne – stolové, kuchynské, mušty, víno, ocot, destiláty, sušenie, zaváranie.

PESTOVATEĽSKÝ TIP: Hrušky neznášajú vysokú hladinu spodnej vody, minimálna hĺbka je 1,5 – 3 m, neoblubujú ani pôdy bohaté na uhličitan vápenatý, zvlášť ak sú pestované na dulovom podpníku.

Jablon domáca (*Malus domestica*) – čerstvé plody po celý rok

Jablon je náš najrozšírenejší ovocný druh. Obľuba spočíva v širokých pestovateľských možnostiach, rozmanitej chuti a pestrých spôsoboch spracovania. Umožňuje to najmä nesmierne množstvo dostupných odrôd a viaceré typy podpníkov, vďaka ktorým môžeme pestovať malé a rýchlo plodiace stromčeky, ako aj dlhoveké stromy do voľnej krajiny či drsnejších polôh. Jablon domáca pochádza z rôznych divokých predkov. Takmer polovicu genómu tvorí jablon Sieversova z centrálnej Ázie, no kyseliny, bez ktorých by sme si dnešné odrody ani nevedeli predstaviť, pochádzajú z jablone lesnej, ktorá sa pod názvom plánka vyskytuje aj na našom území. Konzumná zrelosť jablka je v závislosti od odrody po celý rok. Využitie je univerzálne – stolové, kuchynské, mušty, víno, ocot, destiláty, sušenie, zaváranie.

Jarabina oskorušová (*Sorbus domestica*) – najväčší ovocný strom v strednej Európe

Mimoriadne vzácna drevina, ktorá sa vyskytuje len v teplejších polohách, ideálne v predpoliach vrchov, ako sú Malé a Biele Karpaty či Štiavnické vrchy. Oskoruša je teplomilná, no v dospelosti spoľahlivo mrazuvzdorná. Takisto sucho znáša veľmi dobre. Má mimoriadne tvrdé a hodnotné drevo. Mohutné stromy dorastajú do výšky 30 metrov a majú veľkú úrodu drobných okolo 3 cm veľkých malvíc vyrastajúcich podobne ako iné jarabiny v redšej chocholíkatej metline. Zberajú sa až po prirodzenom opade v septembri až októbri. Plody sa pred využitím nechávajú v jednej vrstve zhniličieť. V takomto stave sa konzumujú, no pre účinky na tráviaci trakt si treba dať pozor na množstvo. Spracovávajú sa sušením, destiláciou, pridáva sa do muštov a vín, ktoré číri a stabilizuje. Tieto dlhoveké stromy sadíme pre mnohé generácie.

Jarabina vtáčia moravská (*Sorbus aucuparia* subsp. *Moravica*) – spoľahlivý druh do najdrsnejších podmienok

Nájdeme ju aj pod názvom jarabina sladkoplodá. Najlepšie prospieva vo vyšších polohách s dostatkom zrážok a vyššou vzdušnou vlhkosťou. Má bohatú koreňovú sústavu dosahujúcu do značných hĺbok. Tvorí stromy

vysoké 10 až 15 metrov. Drobné malvičky rastúce v chocholíkatej metline sú živo oranžové, na rozdiel od pláňných jarabín nie sú horkasté, majú príjemnú sladkokyslú chuť. Konzumujú sa čerstvé, sušené, v šťavách, likéroch, zaváraninách, čajoch, používajú sa do jedál ako náhrada brusníc. Zberajú a využívajú sa v septembri. Môžu sa ponechať na strome, kde sa postupne scvrkávajú.

Jarabina sladkoplodá najlepšie prospieva vo vyšších polohách s dostatkom zrážok.

Vyšľachtit' jostu nebolo ľahké. Dr. Erwinovi Bauerovi to trvalo takmer 40 rokov.

● TEXT – BRUNO JAKUBEC, ANDREA MIKLOŠOVÁ

Čerstvé ovocie po celý rok

II. časť

Josta (*Ribes x nidigrolaria*) – kríženeč známych rodičov

Josta je potomkom dvoch odlišných druhov, ríbezle čiernej a egreša. Dalo by sa povedať, že u nás je už tento vitálne rastúci ker medzi pestovateľmi dobre známy. No cesta k jeho vzniku nebola ľahká. Dr. Erwinovi Bauerovi trvalo takmer štyridsať rokov, kým sa mu podarilo ríbezľu s egrešom skrížiť. Verejnosti svoj výtvor predstavil v roku 1977. Josta prerástla svojich rodičov veľkosťou, no tiež vlastnosťami. Dorastá do veľkosti dvoch metrov a má bohatý koreňový systém. Na výhonoch nemá trne a netrpí hubovými chorobami svojich rodičov. Plodmi sú bobule, veľké takmer ako egreše. Svojou trochu drsnejšou kyselkavou chuťou pripomínajú čierne ríbezle. Obsahujú veľké množstvo vitamínov, ktoré podporujú imunitu a mozgovú aktivitu, posilňujú cievny systém. Konzumnú zrelosť dosahujú v júli a auguste. Škálu chutí, veľkostí a času dozrievania rozširujú nové odrody tohto hybridu, napríklad **Jogusto**, **Jodeli**, **Jofruity**, **Jocheline**.

Jujuba holá (*Ziziphus jujuba*) – čínske datle

Jujuba je jedným z najstarších známych a využívaných ovocných druhov. V čínskej medicíne sa používa už viac ako 4000 rokov. Známe sú tonizujúce vlastnosti plodov na krv, pečeň a slezinu. Ovocie upokojuje myseľ a detoxikuje telo, pomáha pri celkovej regenerácii,

únave a slabosti organizmu. Ohromujúca je vlastnosť listov, ak ich požijete, na chvíľu v ústach stratíte chuť sladkých jedál. Vo svojej domovine je rovnako populárna ako v našich končinách jablká. Plodom je oválna alebo okrúhla kôstkovica dosahujúca obvykle 3 – 4, pri niektorých odrodách až 6 centimetrov. V našich podmienkach dozrievajú počas septembra a októbra. Ich dužina je mäsitá, krémovo biela, sladká, čerstvé pripomínajú svoju chuťou jablká. Chuť datlí pripomínajú po vysušení. Ak máte záujem o pestovanie tohto chutného a zdraviu

Vo svojej domovine je jujuba rovnako populárna ako v našich končinách jablká.

prospešného druhu, určite vás poteší, že je to v našich podmienkach možné. Vyberáme preň však teplé, chránené, slnečné a skôr suchšie polohy v južných vinohradníckych oblastiach Slovenska.

Kustovnica čínska (*Lycium chinense*) – goji, plody dlhovekosti

Prírodné sa tento nekompaktný, rozkonárujúci sa ker vyskytuje v Číne, Japonsku či Kórei. Na našom území je považovaný za netradičný ovocný druh a na rozdiel od iných privandrovalcov nie je ani veľmi rozšírený. Je to však škoda. Tunajšie pôdne a klimatické podmienky kustovníci v raste a dobrej plodnosti nebránia. Mierne trnitý ker dorastá do veľkosti tri metre a napriek celkovej nenáročnosti a odolnosti mu najviac vyhovujú teplejšie slnečné a nezamokrené lokality s dostatkom vlhky. Plodom goji je asi dva centimetre veľká podlhovastá bobuľa oranžovočervenej farby s príjemnému sladkokyslou dužinou. Niektoré odrody však dozrievajú relatívne neskoro, preto sú vhodnejšie do teplých polôh, kde stačia vyzrieť pred mrazmi. Ideálnym spôsobom zberu je striasanie, pretože pri kontakte s pokožkou oxidujú. Najchutnejšie a najzdravšie sú čerstvé plody, najrozšírenejšie sušené. Dostať ich však aj mrazené, vo forme prášku či tabliet. V chuti jemne cítiť šípku. Neobsahujú príliš veľa ovocného cukru, preto sú po vysušení pomerne tvrdé. Riešením je krátke namočenie alebo povarenie plodov. Prospešné pôsobenie goji je rozmanité. Vplývajú na zdravie pokožky, využívajú sa v prevencii proti rakovine, podporujú trávenie, zvyšujú plodnosť a sexuálnu činnosť mužov aj žien. Zlepšujú kvalitu vlasov, kostí aj

”

svalov. Majú protizápalový účinok, pomáhajú v boji proti bacilom a plesniam, pozitívne vplývajú na kardiovaskulárny systém.

Lieska obyčajná (*Corylus avellana*) – ker mnohých úžitkov

Lieska je vo svojej planej forme na našom území pôvodnou drevinou. Dorastá do 5 – 8 metrov. Je veľmi mrazuvzdorná, znesie až –45 °C, mnohé odrody sú však celkovo citlivejšie. Svoje optimum nachádza v pahorkatinách v nadmorskej výške 300 – 400 m. Vďaka bohatému koreňovému systému znáša sucho, no miluje vlhké, humózne, na vápnik bohaté pôdy. Neprekáža jej ani túlavý tieň. Vysokú prispôboivosť konkrétnym podmienkam podporuje aj mykoríza, obojstranne prospešný vzťah medzi hubou a rastlinou. Lieska sa okrem toho, že prináša chutné a zdravé plody, osvedčila aj ako protierózna drevina pri spevňovaní brehov či ako vetrolam. Ak máte liesky, ktoré vám neplodia, príčinou môže byť mrznutie kvetov, nízka odrodová pestrosť, pretože niektoré od

Elegantné stromy liesky tureckej sa využívajú ako okrasná drevina aj ako podpník pre veľkoplodé odrody liesky obyčajnej.

rody sú cudzoopelivé, či prebierka vevericami a nosáči-kom lieskovým. Okrem kríkovej liesky obyčajnej u nás najmä v parkoch rastú elegantné stromy liesky tureckej (*Corylus colurna*), ktoré sa využívajú ako okrasná drevina alebo ako neodnožujúci podpník pre odrody liesky obyčajnej. Sú však veľmi odolné a pravidelne prinášajú bohaté úrody veľkých opadávajúcich súplodí so 6 – 10 plodmi uloženými v rozstrapkaných pančuškách. Dozrievajú v septembri až októbri a vďaka hrubej škrupine odolávajú zvieracím gurmánom. Časť z plodov po dozretí treba vylúpnuť z lepkavých pančušiek, najlepšie rozšliapaním ako pri gaštanoch. Po použití vhodného luskáčka však vynaložená námaha stojí za to – vnútri sa skrýva veľmi sladký a chutný oriešok s len veľmi tenkou šupkou. U nás sa zatiaľ nepredávajú odrody, šľachtené zatiaľ skôr pre dekoratívnu hodnotu, napr. červenolistá **Granat**, ale možno vo svojom okolí nájdete nejaký exemplár s veľkými orieškami.

Malinoostružina (*Rubus fruticosus x idaeus*) – medzidruhový kríženc maliny a černice

Existuje viacero líníí kríženia týchto a podobných druhov, preto sa aj stretávame s rôznymi názvami krížencov. Sú nimi tayberry, nessberry, youngberry, boy-senberry, olallieberry a iné. Za všetkými stojí kríženc s názvom loganberry, ktorý vznikol pomerne náhodnou šľachtiteľskou prácou sudcu a záhradníka Jamesa Harveyho Logana v Kalifornii v roku 1881. Malinoostružiny znášajú aj chladné podmienky s úrodnou pôdou a dostatkom vlhky, nie však trvalé zamokrenie a zatienenie. Ak máte problém rozlíšiť maliny, černice a malinoostružiny, zamerajte sa na plody. Maliny majú plody obvykle červené, menej často žlté a ľahko sa oddeľujú od lôžka. Majú typickú malinovú vôňu a sú jedenkrát a dvakrát rodiace (remontantné). Ostružiny, teda černice, majú plody lesklé, čierne a zbierajú sa so zdužnatým lôžkom. Malinoostružiny môžu mať rôznu farbu plodov od žltej cez ružovú, fialovú, bordovú až čiernu. Zbierajú sa tiež so zdužnatým lôžkom, ale chýba im typická malinová vôňa a chuť.

Mandľa obyčajná (*Amygdalus communis*) – čím sladšia, tým lepšia

Táto teplomilná kráska je výnimočne suchovzdorná. Na vhodných lokalitách je jej pestovanie možné aj vo výškach 400 m n. m., štandardne sa však s úspechom pestuje vo vinohradníckych oblastiach. Okrem produkčného hľadiska je výnimočná aj estetická hodnota mandlí. V skorú jar sú koruny husto posiate nádhernými ružovkastými kvetmi. V ponuke škôlok nájdeme niekoľko odrôd, dozrievajúcich v septembri a októbri. No pre zaujímavosť môžete skúsiť dopestovať do plodnosti aj náhodný semenáč. Ak bude jeho jadro sladké, je to v poriadku. Ak však bude mať horkú chuť, obsahuje, podobne ako semená iných ovocných drevín, alkaloid amygdalín, ktorý sa v pri trávení rozkladá, pričom vzniká toxický kyanovodík. Sladké formy sa vyseletovali dlhodobým odstraňovaním jedincov s horkými plodmi.

Marhuľa obyčajná (*Prunus armeniaca*) – a pritom neobvyčajne žiadaná kráska

Túžba po vlastných marhuliach je veľká. Záujem o ich plody z vlastných stromov prejavujú pestovatelia aj v oblastiach, kde v minulosti pestovanie tohto teplomil-

PESTOVATELSKÝ TIP: Ak patríte k záujemcom o takéto odrody, môžete vyskúšať niektoré z nasledujúcich: **Leskora, Veselka, Veharda, Barbora, Bergeron, Pinkcot** alebo **Orangered** nazývaný aj **Bhart**. Vhodným podpníkom do chladnejších oblastí je Duranzia.

ného a na pôdu náročného druhu nebolo možné či bežné. V našich podmienkach marhuliam najviac vyhovujú polohy do 250 m n. m. s priemernou ročnou teplotou 8,5 °C. Vo vyšších polohách je pestovanie neisté a využívajú sa pri ňom lokality či miesta so špecifickou mikroklimou. Zároveň však vnímame, ako sa mení klíma a tým sa menia doterajšie pestovateľské podmienky. Spolu s tým sa dopĺňa sortiment tradičných odrôd o marhule, ktoré sú odolné proti nižším teplotám najmä počas kvitnutia.

k plodom josty. Rastú v menších strapcoch, dozrievajú postupne, no neopadávajú, preto je možné zberať ich naraz. Dozrievajú asi mesiac po ríbezliach. Po dostatočnom vyzretí sa mení chuť plodov z kyslej na príjemnú sladkú. Ich využitie je podobné ako pri iných drobných bobuľovinách.

Mišpuľa obyčajná (*Mespilus germanica*) – posledné ovocie v sade

Nádherný rozložitý ker dosahuje veľkosť okolo päť metrov. Má dekoratívne podlhovasté tmavé kožovité listy a krásne veľké biele kvety. Kvitne neskoro, preto uniká jarným mrazom. Celkovo je mišpuľa veľmi odolná a nenáročná drevina. Je možné pestovať ju aj v polotieni. Špecifické sú jej plody, menšie kožovité malvice s mimoriadne dlhými kališnými lístkami. Zberajú a využívajú sa až po prvých mrazoch, keď zhnednú, zmäknú a následne sa dajú spracovať. No v tomto stave vydržia nejaký čas aj na kroch a dajú sa zbierať priebežne. Chutia zemito, sladko, mierne korenisto a okrem priamej konzumácie sú mimoriadne vhodné na výrobu lekváru alebo výživy.

Moruša biela (*Morus alba*) a **moruša čierna** (*Morus nigra*) – najexotickejšie z tradičných ovocín

Meruzalka veľkoplodá (*Ribes aureum x Ribes sp.*) – blízka príbuzná ríbezli

Meruzalku vnímame predovšetkým ako podpník pre stromčekovité formy ríbezli a egreša. Za týmto účelom sa využíva meruzalka zlatá (*Ribes aureum*). Aj táto drevina má jedlé, nie však veľmi chutné plody. No s jej príspevom vznikla aj chutnejšia meruzalka veľkoplodá. Nájdeme ju aj pod označením plodová meruzalka. Nenáročný ker sa vzrastom, listami aj kvetmi podobá meruzalke zlatej. Čierne plody sú však chutnejšie a veľkosťou sa blížia

Vedeli ste, že moruše sú mierne jedovaté? Celé. Okrem plodov. Tie síce výnimočne spôsobujú jemnú alergiu, no obvykle skôr oceníte ich sladkú šťavnatú dužinu. Za chutnejšie sa považujú moruše čierne, chutia kyselkavejšie, nielen sladko. Moruše nenachádzame v mnohých záhradách. Je to pravdepodobne tým, že sú pomerne teplomilné. Týka sa to najmä moruše čiernej. Moruša biela je otužilejšia, namŕzať môžu v dôsledku neskorých jarných mrazov len vyvíjajúce sa letorasty. Druhým dôvodom môže byť náročnejší zber a potreba rýchleho spracovania. Plody moruší dozrievajú od júna až do začiatku septembra a vydržia v čerstvom stave len krátko. Spracovanie menších plodov je tak trochu piplačka, produkty však stoja za to. Moruše konzumujeme čerstvé, sušíme ich, vyrábame z nich šťavy, sirupy, lekváry aj pálenku. Ak plánujete ich výsadbu, v najteplejších regiónoch môžete využiť morušu čiernu, ktorej konáre vo vyššom veku často poľahnú a vytvoria zaujímavý prvok v záhrade. V ostatných regiónoch zvoľte radšej nenáročnejšiu morušu bielu. Aj tá však môže mať plody tmavej farby, ktoré sú chutnejšie ako tie svetlé. Ďalšími druhmi moruší sú napríklad moruša červená (*Morus rubra*) a teplomilná moruša s veľkými plodmi označovaná ako pakistanská (*Morus macroura*), tú je však potrebné zazimovať, pretože veľmi skoro pučí. Tiež kríčkové moruše, ktoré sa zmestia aj do malých záhrad, napr. *Morus acidosa*, ktorá znáša mráz do -23 °C.

Muchovník – viac ako len ekologická náhrada čučoriedok

Muchovník je rod zahŕňajúci asi 25 druhov, ktoré sa vyskytujú v teplých a miernych oblastiach severnej pologule, predovšetkým v Severnej Amerike. Viaceré z nich sa už dlhšie obdobie pestujú ako okrasné kry či menšie stromy, no do popredia sa postupne dostávajú aj druhy s chutnými jedlými plodmi. Najvýznamnejším zástupcom tejto skupiny je muchovník jelšolistý (*Amelanchier alnifolia*). Ak ho ešte nepoznáte, jeho pestovanie vám môžeme s radosťou odporučiť. Muchovníky v zá-

PESTOVATELSKÝ TIP: Najčastejšie predávaným odrodami muchovníka jelšolistého sú: **Mandam, Sleyt** (2 – 2,5 metra), **Honeywood, Krasnojarskaja, Northline** (3 – 4 m), **Thiessen** (3 – 5 m), **Smoky** (4,5 m) a **Martin** (5 m). Okrem toho majú podobné nároky aj u nás predávané odrody muchovníka kanadského (*Amelanchier canadensis*) **Glenn Form Rainbow Pillar** – 3 m, stĺpovitý; muchovníka klasnatého (*Amelanchier spicata*) **Bluemoon**, 2 m; či muchovníka veľkokvetého (*Amelanchier x grandiflora*) **Prince William**, 2,5 – 3 m, **Princess Diana** – 6 m; prípadne muchovníka Lamarckovho (*Amelanchier lamarckii*) **Ballerina**, 2 – 2,5 m.

vislosti od zvolenej odrody majú veľmi variabilný rast. Slaborastúce odrody dorastajú do dvoch, silnorastúce aj do štyroch či piatich metrov. Zmestia sa preto do malej záhrady, no prežijú aj vo voľnej krajine. Sú krásne. Na jar obsypané jemnými bielymi kvetmi, na jeseň ich oválne listy nádhorne prefarbujú. Plodmi sú menšie bobule rastúce v málopočetných strapcoch. Chutia jemne, sladko, dozrievajú postupne, v priebehu asi dvoch týždňov podľa odrody a polohy od júna do júla. Sú nenáročné, mrazuvzdorné a ako to pri netradičných druhoch často býva, neohrozujú ich bežné choroby. Tvarovanie rezom je jednoduché a kry naň dobre reagujú. Uplatňujú sa preto ako živé ploty, no krajšie vyznejú ako solitéry.

Orech čierny (*Juglans nigra*) – tvrdší príbuzný nášho orecha

Je mnoho neznámych a netradičných, no štandardných ovocných druhov, ktoré sa u nás postupne udomácňujú. Orech čierny sa na našom území pestuje už dlho, no jeho ovocinárske využitie bolo ak nie žiadne, tak veľmi zanedbateľné. Vari až na hranici toho, aby sme ho nazývali ovocným druhom. Orech čierny pochádza z východnej časti Severnej Ameriky. Jeho pestovanie v Európe má pomerne dlhú, viac ako tristoročnú tradíciu. V našich končinách sa tento vitálny, rýchlo rastúci strom občas vysádzal ako pekná parková drevina. Má nádherné, jemné a veľmi cenené tmavohnedé drevo.

Jadrá orecha sú však v porovnaní s orechom vlašským menšie a veľmi aromatické, no rýchlo tuchnúce a dobre chránené hrubou škrupinou aj ťažko odstrániteľnou a farbiacou voňavou rubinou. Toto obmedzenie kompenzuje komplexné využitie dreviny. Z púčikov a miazgy sa vyrába sirup, z listov čaje a výživové doplnky, zo zelených plodov sa robia tinktúry a likéry, plody sa využívajú štandardne v potravinárstve a cukrárstve. Ak ich nevieme inak spracovať, v celosti sa používajú na kúrenie. Výhrevnosť je podobná, akú majú hnedouhoľné brikety. Využitelné sú takisto tvrdé zbrázdené škrupiny. Na priereze vytvárajú krásne rozmanité štruktúry, ktoré sa uplatnia v šperkárstve. Ďalším zaujímavým, no menej dostupným druhom orecha je orech japonský srdcovitý (*Juglans ailanthifolia* var. *cordiformis*). Jeho jadrá v tvare srdca majú vynikajúcu jemnú chuť a veľmi dobre sa vylupujú zo škrupiny. Nároky na pestovanie má podobné ako náš orech kráľovský, dokonca je odolnejší proti zimným mrazom. Podobne ako pri orechu kráľovskom sa vyskytujú odrody náchylnejšie a menej náchylné na namŕzanie kvetov pri neskorých jarných mrazoch a podobne potrebujú vhodných partnerov-opelovačov, aby sa opelili funkčné samčie a samičie kvety v správny čas. Od orecha vlašského aj čierneho býva tento orech nižší, okolo 15 m.

Orech kráľovský (*Juglans regia*) – nohy vo vode, hlava na slnku

Napriek tomu, že orech považujeme za relatívne teplomilnú drevinu, je veľmi prispôsobivý. Po tom, ako sa dostal na naše územie, sa vplyvom dlhodobého množenia semenom vyselektovali otužilé typy, preto rastie aj mimo svojho štandardného optima. Túžba po teplejšom a stabilnejšom podnebí sa však často prejavuje na namŕzaní dreva či na zníženej plodnosti. Orech je veľmi citlivý najmä na neskoré jarné mrazy, ktoré dokážu už pri miernom poklese teplôt zničiť kvety aj vyvíjajúce sa letorasty. Kým donedávna bol pomerne bezproblémovou drevinou, dnes na jeho plodoch pozorujeme kumulatívne pôsobenie v našich podmienkach relatívne nového druhu. Je ním mucha vrtivka orechová. Jej larvy vyžierajú oplodie, v dôsledku čoho môže dochádzať k bakteriálnym infekciám poškodzujúcim jadro. Pri dôslednej plošnej ochrane sa však zdá, že ochrana stromov je možná aj kombináciou biologických a mechanických metód.

Ostružina černicová (*Rubus fruticosus*) – černica

V porovnaní s malinami sú černice menej náročné na pôdu aj vlahu, pretože majú bohatší koreňový systém dosahujúci do väčšej hĺbky. Pestované odrody sú však náročnejšie na teplo, najmä ak ide o typy bez trňov, ktoré zvyknú namŕzať už pri poklese teplôt pod -20 °C. Prosperujú na slnečných stanovištiach. Kvitnú neskoro, preto spoľahlivo unikajú neskorým jarným mrazom. Väčšina odrôd plodí na mladých výhonoch, ktoré po druhom roku odumierajú. Niekedy môžu vydržať aj tri roky, no produkcia plodov sa postupne znižuje. Pravidelný a správne realizovaný rez je preto dôležitým pestovateľským opatrením. Spolu s chutnými plodmi sa využívajú aj listy černíc. Pomáhajú udržiavať normálnu hladinu cukru v krvi a zmierňujú žalúdočné ťažkosti. Používali sa pri hnačkách a nevoľnosti. Podporujú odstraňovanie baktérií a plesní z tráviaceho traktu. Najskoršie odrody černíc dozrievajú koncom júla, väčšina však až v auguste, septembri a plodia až do prvých silnejších mrazov.

Ostružina japonská, západná a iné – pestrofarebné drahokamy na zjedenie

Rod ostružina je neuveriteľne pestrý, tu predstavíme len niekoľko ozdobných a chutných druhov vhodných na pestovanie u nás. Ak chceme ostružiny s čiernymi plodmi dozrievajúce už na prelome júna a júla, môžeme siahnuť po niektorej z odrôd tzv. čiernej maliny – ostružiny západnej (*Rubus occidentalis*). Plody sú síce menšie a menej šťavnaté ako plody černíc, no veľmi sladké a zdraviu prospešné. Dozrievajú na dvojročných výhonoch, ktoré dorastajú 2-4 m, sú riedko trnité a svojou svetivou ružovo-fialovou farbou veľmi dekoratívne. Veľmi ozdobne pôsobia aj výhony ostružiny japonskej (*Rubus phoenicolasius*). Tie sú síce zelené, ale úplne prekryté červenými hustými pichliačmi, vďaka čomu svietia do diaľky. Dosahujú 3 m. Červené drobnejšie, no chutné plody tiež ➤

Ostružina japonská. *Rubus phoenicolasius*.

Čierna malina. *Rubus occidentalis*.

nesú až na druhý rok. Oba druhy sú u nás mrazuvzdorné a vhodné na pestovanie s oporou. Jedlou okrasou záhrady môže byť aj odolná ostružina s druhovým menom *R. spectabilis*, čo znamená pozoruhodná. Krásne sú jej veľké ružové až purpurové kvety, v prípade odrody **Olympic Double** dokonca plné, a takisto chutné lesklé plody žltoranzovej, lososovoružovej, červenej až bordovej farby. Na rozdiel od iných spomínaných ostružín je tento druh cudzoopelivý, teda na vytvorenie plodov potrebujete aspoň dve odrody. Pestovať ju s oporou však nie je nutné.

Ostružina malinová (*Rubus idaeus*) – malina

Rastie vo voľnej prírode na slnečných lesných rúbanskách, optimálne na vlhších miestach. Tomu zodpovedajú aj jej pestovateľské nároky. Vo všeobecnosti sú nízke, majú však svoje špecifiká. Vyžaduje plné oslnenie horných častí výhonov, naopak, výhodné je zatienenie ich spodných častí. Malina znáša aj polotieň, zhoršuje sa tým však kvalita jej plodov. Korení pomerne plytko a má vysoké nároky na vlhku, preto neznáša presychavé pôdy. Takisto jej nesvedčia ani pôdy ťažké a zamokrené, kde vo väčšej miere trpí hubovými chorobami. Maliny rozdeľujeme do dvoch základných pestovateľských sku-

Malina vyžaduje plné oslnenie horných častí výhonov, naopak, výhodné je zatienenie ich spodných častí.

pín, čomu zodpovedá aj následná starostlivosť vo forme rezu. Prvú skupinu tvoria odrody klasické. Tie rodia na výhonoch (jednoročnom dreve) vyrastajúcich z dvojročného dreva, ktoré sa následne stávajú vyrodenými. Druhú skupinu tvoria odrody remontantné. Sú charakteristické tým, že v jarnom období vyženu zo zeme nové výhony a ešte v tom istom roku zaplodia, plodia teda aj na jednoročnom dreve. Ak ich na nasledujúcu jar neodstránime, čo je bežný spôsob rezu remontantných odrôd, prinesú na tých istých výhonoch ďalšiu úrodu aj v ďalšom roku.

Rakytník rešetliakový (*Hippophae rhamnoides*) – odporúčaná denná dávka vitamínu C v pár plodoch

Rakytník je trnitý, mimoriadne nenáročný svetlomilný ker dorastajúci od 3 do 6 metrov. Jeho domovinou je južná Sibír a západná Ázia. Areál rozšírenia však zasahuje až do severnej a strednej Európy. Ovocnou a pestovanou drevinou sa stal vďaka vysokému obsahu vitamínu C v plodoch. Okrem vitamínu C malé oranžové a kyslé bobule rakytníka obsahujú viac ako 190 biologicky aktívnych látok, tiež vitamíny skupiny B, provitamín

Plody rakytníka sa zberajú podľa odrody a polohy od polovice júla až do októbra a novembra.

A, tokoferoly, vitamín D a A, beta-karotén.

Zberajú sa podľa odrody a polohy od polovice júla až do októbra a novembra. Spracovávajú sa na sirupy, pasty, marmelády, džúsy, výborný je aj rakytník nakladaný v mede. Významné sú aj liečivé účinky olejov, ktoré obsahuje v šupke, dužine a semenách. Medzi pestovateľské špecifiká rakytníku patrí stabilizácia pôdy, schopnosť pútať vzdušný dusík, čo je medzi ovocnými drevinami výnimočné, intenzívna tvorba koreňových výmladkov, ktoré treba kontinuálne odstraňovať, a dvojdomosť. Na 5-6 samíc je potrebná jedna samčia rastlina.

Ríbezľa – známe bobule plné vitamínov

Rod ríbezlí je pomerne bohatý, zahŕňa okolo 150 druhov obývajúcich mierne pásma severnej pologule, vyskytujú sa však aj v Južnej Amerike. Na našom území sú pôvodné dva druhy, ktoré dodnes môžeme vo voľnej krajine občas nájsť. Sú nimi ríbezľa alpínska a ríbez-

TIP PRI VÝSADBE:

Ríbezle vysadte o 5 – 10 cm hlbšie, ako rástli v škôlke. Vytvoria bohatší koreňový systém a vytvoria sa predpoklady na lepší rozvoj výmladkov.

”

Kultúrne odrody ríbezlí sa na území Európy pestujú už od začiatku 15. storočia.

ľa skalná. Ríbezľa alpínska (*Ribes alpinum*) prekvapivo vôbec nie je kyslá po dozretí, ale pestuje sa u nás zatiaľ málo, možno aj pre čiastočnú dvojdomosť (na jednotlivých kríkoch sú buď prevažne samčie, alebo samičie kvety) alebo pre dlhú absenciu šľachtenia. Ale už sú v strednej Európe k dispozícii aj plodnejšie odrody, napr. **Elza, Majola, Corell** či samec **Schmidt**. Ríbezľa skalná je aj jedným z viacerých druhov, ktoré sa zaslúžili o vznik kultúrnych odrôd. Tie sa na území Európy pestujú už od začiatku 15. storočia. Dnes pestujeme ríbezľu červenú, bielu (*Ribes rubrum*) a čiernu (*Ribes nigrum*). Ríbezle čierne sú náročnejšie na teplo, no na pestovateľské podmienky ríbezlí má vplyv najmä to, z akého botanického druhu boli vyšľachtené. Pestujeme ich vo forme stromčeka, keď sú naštepené na meruzalku zlatú, ktorá často podrastá, alebo vo forme kra, vtedy sú pravokorenné. Práve kry majú väčšiu životnosť a plodnosť, ľahšie sa udržiavajú rezom. V domácych podmienkach sa jednoduchšie množia.

Pestovateľkou zaujímavosťou v našich končinách je ríbezľa voňavá (*Ribes odoratum*) zo Severnej Ameriky, ktorá má veľmi dekoratívne a voňavé kvety, dozrieva neskôr ako naše ríbezle a má odrody s čiernou, žltou i oranžovou farbou plodov.

Ríbezľa egrešová (*Grossularia uva-crispa*) – egreš

Vzácné sa s týmto obľúbeným krom môžeme stretnúť aj v planej forme v lesnom podraсте, na okrajoch lesov, sutinách, často na bázach svahov. Podobá sa na ušľachtilé odrody, je však výrazne trnitý a plody, ako to už pri

divokých formách býva, sú výrazne menšie, dosahujú veľkosť okolo jedného centimetra a sú výrazne chlpaté, zelené, žlté až červenkasté. Veľmi príjemne prekvapia svojou chuťou. Sú skutočne sladké. Ušľachtilé formy sa pestujú štepené vo forme stromčeka alebo pravokorenne vo forme kra. Egresa je veľmi nenáročnou drevinou, dobre znáša zimné mrazy, no skoro kvitne, preto môže v kvete namŕzať. Znáša oslnenie aj polotieň, no prudké oslnenie mu nevyhovuje. Pre plytkosť koreňového systému vyžaduje dostatok vlahy. Pri výbere odrôd vyberajte tie, ktoré sú odolné proti americkej múčnatke egresa, napríklad Invicta, Captivator, Karát, Pax, Prima, Remarka, Rixanta, Rokula, Rolanda, Hinnonmaki, Mucurines, Reflamba, Flavia, Kamieniar, Neguš, Karmen, Nieslu-chowski, Salut a iné.

Schizandra čínska (*Schisandra chinensis*) – ovocie piatich chutí

Schizandra je v našich končinách veľmi vzácna. Na naše územie preniká len pozvoľna a to aj napriek jej veľkej obľube v krajinách pôvodu. Pripisuje sa to pravdepodobne jej teplomilnosti, no v našich podmienkach, najmä v teplých a chránených polohách, je jej pestovanie možné. Jej mrazuvzdornosť by mala mať hranice okolo -35 °C. Táto cudzoopelivá popínavá rastlina dorastá do výšky deväť metrov, potrebuje oporu. Schizandra patrí medzi veľmi významné medicínske rastliny, využívajú sa pritom všetky jej časti vrátane koreňov, najčastejšie však plody rastúce v strapcoch. Sú nimi červené bobule veľkosťou a farbou podobné ríbezliam. Majú veľmi špecifickú chuť, o plodoch schizandry sa hovorí ako o ovoci piatich chutí. Sú kyslé, mierne horkasté, nebadane slané, mierne sladké a jemne štipľavé. Konzumujú sa čerstvé i sušené, naložené v liehu, pripravuje sa z nich lekvár,

šťava, kompót, čaj aj víno. Pri ich konzumácii myslite intenzívne na ich liečivé účinky. Je to motivujúce.

Slivka čerešňoplodá (*Prunus cerasifera*) – myrobalán a plodový myrobalán – plodný nezmar

Myrobalán je veľmi zaujímavá drevina. Mnoho ľudí si ju zamieňa s mirabelkami. No klasické myrobalány vyskytujúce sa voľne v krajine majú pár charakteristík, vďaka ktorým ich ľahko spoznáme. Rastú vo forme hustého kra, no ak majú priestor a čas, tvoria krásne veľké, veľmi špecifické stromy s pokrútenými kmeňmi a širokou, no jemnou dáždnikovou korunou. Plodom je menšia kôstkovica žltej, ružovkastej, oranžovej, tmavočervenej až tmavofialovej farby s tuhšou šupkou, redšou kyselkastou dužinou, ktorá sa dá obvykle len ťažko oddeliť od kôstky – na rozdiel od mirabeliek. Hospodárskymi vlastnosťami preto veľmi neohúria. Sú však

V závislosti od polohy a odrody môžeme myrobalány zbierať od polovice júla až do októbra.

mimoriadne vitálne, obvykle veľmi tolerantné k šarke sliviek, stabilne a veľa plodiace a nenárodné. A pri vysokej variabilite občas nájdeme aj hodnotenejšie typy. Bežne sa využíva ako silno rastúci podpník pre slivky, ktoré často prežije. Veľmi ľahko sa šíri aj semenami, pričom postupne obsadzuje našu krajinu. Plodový myrobalán je väčší, chutnejší a postupne sa dostáva do sortimentu ako zaujímavá odolná alternatíva k iným kôstkovinám. Už dnes je v ponuke viacero odrôd.

Slivka domáca, ringlóta, mirabelka (*Prunus domestica*, *Prunus insititia*) – krásne dievky a chutné nádievky

Slivky majú pomerne plytký koreňový systém, ocenia preto kvalitné, vlhké a humózne pôdy v teplých oblastiach. Samozrejme, výberom vhodných podpníkov a odrôd sa možnosti pestovania tejto mimoriadne obľúbenej skupiny výrazne rozširujú, pričom ringlôty považujeme za najnáročnejšie. V suchších podmienkach a na chudobnejších pôdach je vhodným podpníkom myrobalán, no v dobrých slivkových lokalitách sú vhodnejšie zelená ringlóta a duranzia. Zo slabšie rastúcich napríklad St. Julien. Pri výbere odrôd sa spolu s vhodnosťou do daných pôdno-klimatických podmienok zamerajte na odolnosť

proti šarke sliviek a monilióze. Vhodným výberom odrôd si môžete zabezpečiť čerstvé plody od polovice júla (odroda Herman) až do začiatku/polovice októbra (Presenta).

Slivkomarhuľa (*Prunus salicina* x *Prunus armeniaca*) – 70 % slivka, 30 % marhuľa

Slivkomarhuľa je medzidruhový kríženec. Opakovaným šľachtením sa postupne vyselektovali odrody,

Plody pluotu, ako sa tento kríženec nazýva, majú tenkú šupku a aromatickú šťavnatú sladkú dužinu, ktorá v sebe spája chuť marhule a slivky.

ktoré mnohých pestovateľov potešia. Slivkomarhuľa je odolná proti šarke sliviek. Nie je náročná na pestovanie a je odolná proti chorobám. Dozrieva v mesiacoch júl až august a je samoopelivá. Využitelnosť plodov je rovnaká ako pri slivkách či marhuliach.

Sorbopyrus – kríženec naprieč rodmi

Jarabinohruška, ako jej názov napovedá, je medzidruhový kríženec hrušky a jarabiny. Vo voľnej prírode sa nevyskytuje, to nám však nebráni v jeho pestovaní. Stromy sú atraktívne, majú pekné plstnaté listy. Dorastajú do 12 metrov, sú nenárodné, mrazuodolné a vhodné aj do vyšších polôh. Opeľujú sa hruškami, no na rozdiel od nich netrpia hrdzou hruškovou, nie sú atraktívne pre méry. Plody sú menšie hruštičky rastúce v strapcoch, sú sladké a šťavnaté a určené na priamy konzum, ale i spracovanie vo forme kompótov, štiav, marmelád a ovocných destilátov. Dozrievajú v septembri, čas využitia je krátky.

Tis obyčajný (*Taxus baccata*) – nenahraditeľná súčasť parkov

Tis ako ovocnú drevinu pravdepodobne nepestuje nikto. Výnosy z krov či stromov sú pomerne malé, no najmä celý tis je veľmi jedovatý. Celý, až na malé ružovkastočervené oplodie, ktoré má v čase zrelosti sliznatú mäkkú sladkú dužinu. Niektorí by povedali, že nie je ani veľmi chutná. Skúste sami. Dajte si však pozor aj na semeno, treba ho vyplúť v neporušenom stave. Obsahuje viaceré alkaloidy, ktoré do dvoch hodín môžu spôsobiť zastavenie srdca. Z plodov sa v niektorých krajinách vyrábala, tipnite si, alkohol.

Celý tis je veľmi jedovatý, oplodnie má však chutnú jedlú dužinu. Pozor aj na semeno, treba ho vyplúť v neporušenom stave.

Velkoplodé hlohy – neznáme, no perspektívne

Veľká skupina ázijských a amerických druhov je na Slovensku zastúpená niekoľkými odrodami. Pestujeme ich obvykle vo forme kra. Podľa druhu a odrody dosahujú výšku od troch do 10 metrov. Sú skutočne nenáročné a veľmi dekoratívne svojimi listami, kvetmi aj plodmi. Plodmi sú dva až štyri centimetre veľké malvičky, žlté, červené aj čierne, vyrastajúce v chocholíku. Zberajú sa v septembri a októbri, konzumná zrelosť neskorších odrôd je do decembra. V porovnaní s domácimi, v prírode rastúcimi hlohmi sú plody chuťovo zaujímavejšie.

PESTOVATEĽSKÝ TIP:

skúste napríklad známy druh hloh veľkoplodý (*Crataegus pinnatifida*) – odrodu **Big Mao Mao** alebo menej bežný hloh Pojarkov (*C. pojarkovae*) – odrodu **Aurea**, hloh bodkovaný (*C. punctata*) – odrodu **Aurea**, veľmi chutný hloh javorolistý (*C. pedicellata*) či hloh stredomorský (*C. azarolus*) – odrody **Rosso** a **Bianco**. Tipy na ďalšie chutné druhy nájdete aj na stránkach českého kiwifóra.

šie, obvykle príjemne sladkokyselé, dužina je menej múčna. Hlohy, ich listy, kvety aj plody sa využívajú v liečiteľstve, plody môžete jesť v čerstvom stave, kandizovať, vyrábať džem, sušiť, pridávať do čajových zmesí.

Velkoplodé ruže – trochu väčšie šípky

Ruža vráskavá. (*Rosa rugosa*).

Skupina krov, ktoré sa uplatnia v záhrade, sú vhodné do živých plotov aj do výsadiel v krajine. Vynikajú svojou jemnou krásou, nenáročnosťou na pestovanie a vysokou nutričnou hodnotou plodov. Zvlášť vysoký obsah v nich dosahuje najmä vitamín C. Najbežnejším zástupcom veľkoplodých ruží je na Slovensku vyšľachtená odroda ruže dužnoplodej (*Rosa pomifera/villosa*) s názvom **Karpattia**, no v sortimente nájdeme aj ružu vráskavú

(*Rosa rugosa* – odroda **Hansa**, **Rubra**, **Roseaie de l'Hay**, **Flamingo**), ružu škoricovú (*Rosa cinnamomea*), ružu ovisnutú (*Rosa pendulina*) či ružu Moyesovu (*Rosa moyesii*) s až 6 cm dlhými šípkami a často len s jedným až tromi semenkami a iné druhy. Využívajú sa podobne ako divo rastúce šípky na prípravu čajov, výrobu džemov, šípkového vína, likérov, ale aj omáčok.

Vinič hroznorodý (*Vitis vinifera*) – jedna z najstarších kultúrnych rastlín

Táto známa a mimoriadne obľúbená liana pochádza z prednej Ázie a Stredomoria. Jej pestovanie má u nás dlhú tradíciu a deje sa tak všade, kde je to len trochu možné. Dominantné využitie bobúľ rastúcich v bohatých strapcoch, teda výroba vína z muštových a priama konzumácia stolových odrôd, však nie sú jediné možnosti využitia. Pred skvasením je z hroznej šťavy mimoriadne sladký a pri striedmom pití aj zdravý mušt, po spracovaní sirup. Z celých bobúľ môžeme vyrábať džem, rôsol, kompót alebo ich sušiť do podoby známych sušených hrozienok. Na to si však vyberáme radšej odrody bez semien. Naopak, hodnotným spracovaním semien je ich li-

INZERCIA

AGROCULTUR BIO®

TEKUTÉ PRÍRODNÉ HNOJIVÁ ZNAČKY HUMIX® OBSAHUJÚCE HUMÍNOVÉ LÁTKY A ŽIVINY V CHELÁTOVEJ FORME.

Aplikáciou hnojív značky HUMIX® dosiahneme:

- ✓ Poskytneme rastlinám komplex makro- a mikroživín potrebných pre ich správny vývoj a rast.
- ✓ Zintenzívňujeme výživu rastlín, čím dosiahneme vyššiu a kvalitnejšiu úrodu.
- ✓ Podporíme rozvoj koreňového systému a jemného vláknenia rastliny.
- ✓ Zlepšime rastlinám príjem základných živín z bežných umelých hnojív.
- ✓ Pri aplikácii na pôdu stimulujeme rast pôdných baktérií a užitočných mikroorganizmov.

VEĽKOU VÝHODOU HNOJÍV ZNAČKY HUMIX® JE NULOVÁ OCHRANNÁ LEHOTA.

Zoznam našich partnerských predajní nájdete na www.agrocultur.sk.

AGROCULTUR BIO, s. r. o., Biovetská 903/32, 949 05 Nitra • Ing. Róbert Vitárius – 0908 705 573 • www.agrocultur.sk • info@agrocultur.sk

BP 212834

INZERCIA

Špecializovaný e-shop pre Vašu záhradu, vinohrad či sad

www.e-vinice.sk

slovenský výrobca

POLYNOVA s.r.o.

930 41 Kvetoslavov 212

tel.: 0911 174 405

www.e-vinice.sk

marketing@polynova.sk

BP 220432

sovanie za studena na hroznový olej. Je mimoriadne zdravý. Už niekoľko rokov sa sortiment odrôd obohacuje o takzvané PIWI odrody, odrody odolné proti najbežnejším hubovým chorobám, ktoré vinič postihujú. Sú nimi peronospóra a múčnatka. Medzi odolné a kvalitné muštové odrody zaraďujú skúsení pestovatelia napríklad odrody Savilon, Vesna, Rinot, Souvignier Gris, Bronner, zo stolových odrôd napríklad Arkadija, Nero, Purpur či Krystal. Sortiment je však oveľa širší.

Višňa plstnatá (*Prunus tomentosa*) – dekoratívna exotika citlivá na choroby

Višňa plstnatá je u nás takmer neznáma. Pochádza z Číny. Rastie vo forme menšieho krasu veľkosťou dva metre. Vyznačuje sa vynikajúcou mrazuvzdornosťou, znesie aj -45 °C. Jej jemná kráska vynikne už na jar, keď je obsypaná svetloružovými až bielymi cudzopeľivými kvetmi. Drobné, asi 1,5 cm veľké, žiarivo červené alebo krémovo biele plody dozrievajú v júli. Ich chuť závisí na pestovanej odrode, môže byť kyselkavá, sladkokyslá aj príjemne sladká. Plody visia na veľmi krátkej stopke, zdá sa preto, akoby vyrastali priamo z kmienka a vet-

vičiek. Tento druh nie je veľmi náročný na pôdu, no je veľmi citlivý na rôzne vírusové a hubové ochorenia, často ho trápia tiež vošky. Ak vás tieto informácie o jej pestovaní neodradili, plody, ktoré sú určené na priamy konzum, sa dajú spracovávať aj na marmelády či koláče.

Zemolez kamčatský (*Lonicera caerulea* var. *kamtschatica*) – každoročne prvé ovocie v záhrade

Zemolez, ako jeho druhový názov napovedá, pochádza zo severovýchodnej Ázie a Kamčatky. V našich podmienkach preto patrí k najmenej náročným a nesmierne otužilým ovocným druhom. Rastie vo forme krasu, dorastajúceho do dvojmetrovej výšky. Zemolez je mimoriadne dlhoveký, dožíva sa 40 až 50 rokov. Kvitne skoro, kvety sú však proti mrazu dostatočne odolné. Plodom je menšia podlhovastá bobuľa modrofialkovej farby. Chutí kyselkavo, menej výrazne, no postupným šľachtením pribúdajú nové kultivary s výraznejšou a sladšou chuťou. Plody dozrievajúce priebežne zberáme od polovice mája do polovice júla. Sú vhodné predovšetkým na priamy konzum, no dajú sa aj rozmanito spracovávať. Pre vyššiu násadu plodov treba vysadiť aspoň dve partnerské odrody. ●

Plody višne plstnatej visia na veľmi krátkej stopke, akoby vyrastali priamo z kmienka a vetvičiek.

AGROTRADE s.r.o. - partner poľnohospodárov, záhradkárov a remeselníkov

ponúka:

- ❖ **PREDAJ A SERVIS ZÁHRADNEJ TECHNIKY, MOTOROVÝCH PÍL A MALEJ MECHANIZÁCIE**
- ❖ **PREDAJ NÁHRADNÝCH SÚČASTOK**
- ❖ **PNEUSERVIS**

Agrotrade s.r.o., Hlavná 5469/60A, 92901 Dunajská Streda
031/5516986, 0903 705 325, agrotrade@agrotrade.sk
www.agrotrade.sk

FLORAS SYSTEM

ZÁHRADNÉ CENTRUM
VEĽKOOBCHOD • MALOOBCHOD

VŠETKO PRE ZÁHRADKÁRA

HNOJIVÁ, OCHRANA RASTLÍN, STIMULÁTORY, POSTREKY, SUBSTRÁTY, BIOPRÍPRAVKY, NÁRADIE, KVETINÁČE, VŠETKO PRE TRÁVNIKY, ZÁHRADNÁ KERAMIKA, SEZÓNNE DEKORÁCIE, ŠIROKÁ PONUKA SVIEČOK A KAHANCOV...

KVETY • SVIEČKY • DEKORÁCIE • ZÁHRADA • E-SHOP

WWW.FLORASYSTEM.SK

KAMENNÁ 11, ŽILINA • 041 / 72 46 200 • OBCHOD@FLORASYSTEM.SK